

Betänkandet - Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52)

Remiss från Socialdepartementet
Remisstid den 24 januari 2024

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

Regeringen beslutade år 2021 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av möjligheterna att stärka arbetet med att bekämpa bidragsbrott. Utredningen har även undersökt hur arbetet med misstänkta bidragsbrott fungerar hos kommunerna, arbetslöshetskassorna och de brottsutredande myndigheterna.

De felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen uppgår till cirka 15- 20 miljarder kronor årligen. Drygt hälften av de felaktiga utbetalningarna har uppskattats vara misstänkta bidragsbrott.

För att komma tillrätta med bidragsbrotten föreslår betänkandet bland annat ett reglerat brottsförebyggande ansvar för berörda myndigheter som Försäkringskassan, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten och CSN. Myndigheter och kommuner får utökade möjligheter till uppgiftsinhämtning. Ansvaret för att utreda bidragsbrott flyttas över till Ekobrottsmyndigheten och ett system med bidragsspärr införs. Det innebär att den som döms eller meddelas ett strafföreläggande av normalgraden eller grovt bidragsbrott ska stängas av från bidragssystemet under en viss tidsperiod. Därtill föreslås sanktionsavgift för den som har lämnat oriktiga uppgifter och ett register över beslutade sanktionsavgifter.

Socialdepartementet har remitterat betänkandet till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd. Arbetsmarknadsnämnden har meddelat att de avstår från att svara på remissen.

Stadsledningskontoret är positiv till att utredningen genomförts i syfte att stärka arbetet mot välfärdsbrott och delar delvis betänkandets bedömningar och förslag men lyfter och ett antal invändningar mot en del av förslagen.

Förskolenämnden anser att det behövs en fördjupad utredning av konsekvenserna för barn och möjliga kompensatoriska åtgärder innan det går att ta ställning till förslaget om att införa ett system med bidragsspärr.

Socialnämnden ser positivt i stort på förslagen i betänkandet men lyfter att ett antal farhågor och ifrågasättande som behöver besvaras.

Utbildningsnämnden ser inte att utredningens förslag, som rör bidragsbrottslagen, har någon direkt påverkan på utbildningsnämndens verksamhet. Nämnden föreslår ansvaret för brott mot välfärden genom företag (bedrägeri) flyttas till Ekobrottsmyndigheten för att säkerställa en myndighet får en övergripande bild av den samlade brottsligheten mot välfärden.

Äldrenämnden är i stort positiv till utredningens förslag och håller med i flera bedömningar. Nämnden tar också upp att kommuner behöver få stöd och kunskap i det brottsförebyggande arbetet från Brottsförebyggande rådet och Ekobrottsmyndigheten.

Farsta stadsdelsnämnd ställer sig övergripande positiv till förslagen.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd är sammantaget positiva till slutbetänkandets förslag.

Södermalms stadsdelsnämnd är positiv till utredningens förslag och vill framhålla vikten av att kommunerna inkluderas i arbetet. Nämnden anser att det är bra att utredningens ansats är preventiv och förebyggande med betoning på att åtgärder ska utgå från framtagna lägesbilder och vara kunskapsbaserade.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Välfärdsbrott påverkar förtroendet för myndigheter och upptar även resurser som bör läggas på individer i behov av stöd. Att få till stånd en bättre och tydligare arbetsgång avseende såväl förebyggande åtgärder som riktade åtgärder när välfärdsbrott väl upptäckts är därför angeläget. Den dåvarande rödgröna regeringen tillsatte utredningen år 2021 i syfte att förebygga och bekämpa felaktiga utbetalningar och brott mot välfärdssystemen. Jag välkomnar ansatsen i betänkandet och ser att några av förslagen kan antas omedelbart. Bland annat handlar det om att tydliggöra flera myndigheters ansvar för att förebygga brott och möjlighet för kommuner att inhämta

uppgifter hos Skatteverket. Men jag anser också att några förslag behöver belysas ytterligare eftersom konsekvenserna av förslagen har stor påverkan för enskilda individer och för kommunerna.

Förslaget om att införa sanktionsavgifter vid felaktiga utbetalningar är intressant men det finns några delar i förslaget som behöver fler analyser. Den stora påverkan på kommunerna behöver utredas ytterligare. Som förslaget är utformat idag innebär det att merparten av felaktigt utbetalade ekonomiska bistånd enligt socialtjänstlagen hamnar under gränsen för anmälan till polisen. Vilket innebär att kommuner tvingas överta hela ansvaret för att utreda brotten. Utöver att det är kostnadsineffektivt får inte brottsutredande myndighet helhetssynen.

Förslaget behöver också belysas ur ett barnperspektiv. En sanktionsavgift kan drabba barn direkt eller indirekt. Indirekt kan barnet drabbas genom att en sanktionsavgift tas ut av en vårdnadshavare som därigenom får en sämre ekonomisk förmåga. Då enskilda med en svagare ekonomi kan riskera att hamna i skuldsättning eller fattigdom. Det kommer att ge negativa konsekvenser för hushåll med barn.

Det gäller även för förslaget om att införa en bidragsspärr. Konsekvenserna av förslaget är oklara och kan i värsta fall få långtgående konsekvenser. Jag är kritisk till att förslaget som det är utformat nu ska realiseras. Aspekter som bland annat rör kostnadsövervältring på kommuner och barnperspektiv saknas. Det bör vara kutym att barnkonsekvensanalyser ska göras innan förslag läggs. Att endast analysera om förslagen står i strid med barnkonventionens bestämmelser räcker inte. Det handlar inte bara om att säkerställa att barn inte far illa utan också att säkerställa alla barn får goda och jämlika uppväxtvillkor.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Stockholm den 10 januari 2024

Alexander Ojanne

Bilaga

Remiss - Betänkandet - Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52), dnr KS 2023/1056-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av borgarråden Christofer Fjellner och Dennis Wedin (båda M) enligt följande.

Vi välkomnar att utredningen lämnar konkreta förslag för att få bukt med det omfattande välfärdsfusk som finns idag. Det uppskattas att det årligen betalas ut 15-20 miljarder felaktigt ur välfärdssystemen, vilket utöver att dränera välfärden på resurser skada tilliten och förtroendet för vårt gemensamma välfärdssystem. När

förändringarna träder i kraft är det viktigt att kommunerna får ett tydligt och operativt stöd i att upptäcka felaktiga utbetalningar från nationella myndigheter. Ett exempel på stöd som kan behövas är vid utvidgad informationsinhämtning, då även kommuner har ett behov av information från andra myndigheter som Försäkringskassan.

Utredningens förslag om att det i första hand kommer att vara sådana överträdelser som bedöms som grova bidragsbrott eller som överstiger ett halvt prisbasbelopp som ska anmälas innebär att en stor del av bidragsbrotten avkriminaliseras. Det vore olyckligt om det i förväg byggs in kryphål i lagstiftningen och vi anser att detta bör omprövas inför att de föreslagna ändringarna träder i kraft. Vi vill också påtala att risken med att en föreslagen bidragsspärr innebär ett större tryck på kommunerna och deras transfereringssystem. Det är därför angeläget att man följer effekten av ett nytt lagförslag på området noga och vid behov justerar så att utfallet blir rimligt för även kommunens del och inte innebär en kostnadsövertäring.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande av Christofer Fjellner, Annika Friberg och Johan Paccamonti (alla M) som är likalydande med Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande av Nike Örbrink (KD) enligt följande.

En stark välfärd kräver en hög tilltro och legitimitet för välfärdssystemet. Systematiska välfärdsbrott genom felaktiga utbetalningar underminerar denna tilltro och skadar systemets legitimitet. Kristdemokraterna välkomnar därför denna utredning om hur man kan stävja välfärdsbrottsligheten och ställer oss positiva till dess förslag. Nolltolerans och nollvision mot välfärdsbrottslighet måste råda.

I ljuset av välfärdsbrottslighetens förändrade art och omfattning finner vi det därför beklagligt att styret inte väljer att satsa på FUT-handläggare i sin budget. Särskilt efter att majoriteten drog ner på FUT-verksamheten med över 10 miljoner kronor i 2023 års budget. Retorik måste följas av handling och Stockholms stad måste intensifiera arbetet mot bidragsfusk.

Ärendet

Regeringen beslutade den 3 juni 2021 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av möjligheterna att stärka arbetet med att bekämpa bidragsbrott. Utredningen har även undersökt hur arbetet med misstänkta bidragsbrott fungerar hos kommunerna, arbetslöshetskassorna och de brottsutredande myndigheterna.

Utredningen överlämnade i juni 2022 delbetänkandet Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott – Administrativt sanktionssystem och effektivare hantering av misstänkta brott (SOU 2022:37). I september 2023 tog äldre- och socialförsäkringsministern emot slutbetänkandet Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52) som nu lämnat betänkandet på remiss till bland annat Stockholms stad.

I betänkandet presenteras statistik över de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen som årligen uppgår till cirka 15-20 miljarder kronor. Drygt hälften av de felaktiga utbetalningarna har uppskattats vara misstänkta bidragsbrott. Enligt utredningen finns också flera tecken på att organiserad brottslighet lägger beslag på omfattande belopp från välfärdssystemen.

Utredningen har också genomfört en kartläggning av hur handläggning av bidragsbrott sker idag. Av kartläggningen framgår att prioriteringar och resurser utgör hinder för effektiv hantering i utredningskedjan samt att det förekommer att skyndsamma utbetalningar prioriteras framför kontroll. Dessutom beskriver utredningen att samtliga aktörer framhåller att det finns brister i kunskap och kompetens hos handläggare, brottsutredare och åklagare om hur misstänkta bidragsbrott ska hanteras och om de olika förmånernas regelverk.

Att stärka arbetet mot välfärdsbrottslighet är enligt utredningen viktigt eftersom det kostar samhället mångmiljardbelopp årligen, göder den kriminella ekonomin och utgör ett hot mot demokratin i stort. Utredaren föreslår i sitt betänkande bland annat följande:

Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, CSN, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen får ett tydligare ansvar att förebygga brott mot välfärdssystemen.

Samverkan om det brottsförebyggande arbetet bör äga rum inom ramen för det befintliga arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen och Ekonomistyrningsverket (ESV) bör ansvara för samordningen.

Regeringen tillsätter utredningar som samlat ser över befintliga regelverk så att alla beslutande aktörer får likartade förutsättningar och möjligheter att förebygga brott och felaktiga utbetalningar. Regelverken ska ses över utifrån perspektivet att de ska vara enkla, enhetliga och robusta mot välfärdsbrott.

Konsekvenserna för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet på välfärdssystemens område ska alltid beaktas när regler utformas.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får utvidgade möjligheter att inhämta information från utomstående källor för att förhindra att brott kan begås.

Kommunerna ska kunna inhämta vissa uppgifter om inkomst av tjänst från Skatteverket via kommunernas digitala tjänst SSBTEK (sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd).

Ansvar för att utreda bidragsbrott flyttas över till Ekobrottsmyndigheten.

Ett system med bidragsspärr införs; den som döms eller meddelas ett strafföreläggande av normalgraden eller grovt bidragsbrott ska samtidigt meddelas en bidragsspärr av allmän domstol eller åklagare. Den som meddelats en sådan får då under en viss tidsperiod inte ta del av förmåner och stöd från det allmänna. En bidragsspärr kan motverka att bidragsbrott begås och förväntas göra det mer kännbart för personer som på olika sätt angriper och utnyttjar välfärdssystemet.

Ett administrativt sanktionssystem för mindre allvarliga bidragsbrott som understiger ett halvt prisbasbelopp. Förslaget innebär att bidragsbrott av normalgraden samt vårdslösa och ringa bidragsbrott inte längre ska anmälas till polisen, såvida brottet inte överstiger ett halvt prisbasbelopp. Om särskilda skäl föreligger, föreslås dock att anmälan även fortsättningsvis ska ske.

Ett gemensamt register över beslutade sanktionsavgifter inrättas. Registret ska administreras av Utbetalningsmyndigheten.

Utredaren har som utgångspunkt att förslagen, tillsammans med de som lämnats i delbetänkandet (SOU 2022:37), ska ses som en helhet för att stärka samtliga steg i processen att förebygga, upptäcka, utreda och lagföra brott. Förslagen planeras därför införas i anslutning till varandra.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd. Arbetsmarknadsnämnden har meddelat att de avstår från att svara på remissen.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret.....	7
Förskolenämnden.....	9
Socialnämnden.....	10
Utbildningsnämnden.....	13
Äldrenämnden	16
Farsta stadsdelsnämnd	16
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd.....	20

Södernalms stadsdelsnämnd	22
Reservationer m.m.	23

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 november 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret är till stora delar positiv till utredningens förslag som bedöms kunna bidra till stadens arbete för att uppnå kommunfullmäktiges *mål 1. Ett Stockholm som håller samman med en stark och jämlik välfärd i hela staden, 1.3. Stockholms stad ska ge stöd och omsorg där behoven är som störst och 3.6. Tryggheten ska öka genom förebyggande insatser.*

Välfärdsbrott är i förlängningen ett hot mot demokratin och mot den offentliga sektorn i stort. Staden kraftsamlar för att förebygga och förhindra välfärdsbrottslighet.

Slutbetänkandet är huvudsakligen inriktat på hur felaktiga utbetalningar och brott mot välfärdssystemen kan förebyggas och bekämpas. Stadsledningskontoret ser det som positivt att en utredning genomförts i arbetet för att bekämpa välfärdsbrott som berör flera olika delar i välfärdssystemet med stor negativ påverkan.

Slutbetänkandet är omfattande och innehåller flertalet bedömningar och förslag varför stadsledningskontorets synpunkter struktureras genom ett antal underrubriker som följer utredningens struktur och där förslagen har påverkan på kommunens verksamhet.

Ett reglerat brottsförebyggande ansvar för berörda myndigheter samt enkla och robusta regelverk

Stadsledningskontoret håller med om behoven av ett mer reglerat brottsförebyggande ansvar samt enkla och robusta regelverk. Stadsledningskontoret anser att kraftfulla åtgärder måste vidtas för att förebygga, upptäcka och beivra brott mot välfärdssystemen och vill påtala vikten av att den kommunala nivån tas i beaktande i utredningarnas direktiv och genomförande.

Sanktionsavgifter

Stadsledningskontoret delar slutbetänkandets bedömning om att införandet av sanktionsavgifter kan åstadkomma snabbare reaktion från samhället vid felaktiga utbetalningar samt resultera i att de felaktiga utbetalningarna på sikt kan minska inom välfärdsområdet som helhet. Sanktionsavgiften föreslås tas ut vid bidragsbrott som understiger ett halvt prisbasbelopp vilket motsvarar 26 250 kronor (28 650 kronor för 2024).

Stadsledningskontorets bedömning är att gränsen på ett halvt prisbasbelopp är för hög eftersom den riskerar att medföra att de systematiska bidragsbrotten inte upptäcks.

Det finns en risk att de personer som systematiskt begår bidragsbrott mot flera myndigheter endast drabbas av en sanktionsavgift från respektive myndighet. En lägre beloppsgräns skulle medföra att fler myndigheter har möjlighet att anmäla bidragsbrott och möjliggöra för Ekobrottsmyndigheten att upptäcka fler samband kring personer och företag.

När det till exempel gäller löpande utbetalningar av försörjningsstöd räknas varje utbetalning som ett brott. Det gör att den absoluta merparten av felaktigt utbetalade ekonomiska bistånd enligt socialtjänstlagen hamnar under gränsen för anmälan till brottsutredande myndighet, med följd att kommunen skulle få överta hela ansvaret för att utreda dessa brott.

Stadsledningskontorets bedömning är också att utformningen av förslaget om sanktionsavgifter riskerar att slå hårt mot särskilt ekonomiskt utsatta grupper vilket bör vägas in i den fortsatta beredningen. Vid ett införande behöver kommunen ersättas för nya kostnader avseende utredningsresurser och ny kompetens.

Utvidgad informationsinhämtning

Stadsledningskontoret välkomnar förslaget att socialtjänsten ska få tillgång till Skatteverkets beskattningsdatabas och kunna ta del av en individs inkomst av tjänst.

Stadsledningskontoret anser att det föreligger likartade behov hos kommunerna som hos Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten att få utvidgade möjligheter till informationsinhämtning och att de därför borde ges motsvarande rätt att inhämta information. Det skulle öka möjligheterna att upptäcka felaktigheter i tid och stärka kommunernas arbete mot välfärdsbrott.

Bidragsspärr

Utredningen föreslår att det bör införas ett system med bidragsspärr på välfärdssystemens område. En bidragsspärr skulle innebära att den enskilde under en tid på sex månader upp till tre år inte kan få utbetalningar från välfärdssystemet. Genom en bidragsspärr tar utredningen även upp att det blir en tydlig signal att välfärdssystemet inte ska missbrukas. Bidragsspärren blir en straffrättslig påföljd och förslaget i utredningen är att beslutet fattas av allmän domstol. Systemet med bidragsspärr ska omfatta samma förmåner och stöd som bidragsbrottslagen.

Enligt förslaget ska bidragsspärren dock inte omfatta ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen och bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Utredningen menar att dessa bistånd ska undantas då det annars skulle kunna innebära att den enskilde står helt utan möjlighet till försörjning. Ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § Socialtjänstlagen och bistånd enligt LMA utgör samhällets yttersta skyddsnet. Utredningen säger däremot att bidragsbrott avseende ekonomiskt bistånd och LMA ska kunna leda till bidragsspärr mot andra förmåner och bidrag enligt bidragsbrottslagen. Det innebär att även om enskilda inte bör kunna spärras från förmåner och stöd som utgör det yttersta skyddsnetet bör alltså bidragsbrott mot det

ekonomiska biståndet och LMA kunna leda till en bidragsspärr som hindrar den enskilde från att få andra förmåner och stöd enligt bidragsbrottslagen.

Stadsledningskontoret vill påtala att föreslagen konstruktion med bidragsspärr kan komma att leda till en kostnadsövertalning på kommunen. Det är viktigt att det beaktas i samband med en eventuell lagändring och att kommunen i så fall kompenseras.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att remissen besvaras med hänvisning till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Förskolenämnden

Förskolenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 november 2023 följande.

Förskolenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Sophia Granswed Baat m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Förskoleförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 25 oktober 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har inga invändningar mot förslagen i betänkandet. Yttrandet omfattar de delar av betänkandet där förvaltningen har synpunkter. Yttrandet följer den ordning och rubriksättning som förslagen presenteras enligt i betänkandet.

Förslag 7.8 Brå och Ekobrottsmyndigheten bör ge de beslutande myndigheterna stöd

Förvaltningen har inga invändningar mot förslaget att Brå och Ekobrottsmyndigheten ska ge Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen stöd.

Förvaltningen vill framhålla, mot bakgrund av att kommunerna sedan den 1 juli 2023 har ett lagstadgat ansvar att förebygga brott, att även kommunerna behöver erbjudas ett ändamålsenligt stöd från Ekobrottsmyndigheten för att kunna genomföra det brottsförebyggande arbetet på ett effektivt sätt. I synnerhet för att säkerställa likvärdigt brottsförebyggande arbete i alla Sveriges kommuner. Likt utredningen anser förvaltningen att det finns skäl att i en framtid överväga om förslagen ska omfatta en bredare krets av aktörer och brottslighet som riktas mot fler än de förmåner och stöd som omfattas av bidragsbrottslagen, exempelvis ersättning som utbetalas till företag och som inte avser en enskild person. När möjligheterna att erhålla felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen minskar väsentligt för en fysisk person kan det ge incitament att genom ett företag tillskansa sig felaktiga utbetalningar. Det är därför av vikt att även kommuner och andra berörda bidragsgivare till fysiska och juridiska personer, utöver de myndigheter som omfattas av föreslagen förordning om brottsförebyggande arbete på välfärdssystemens område,

får anpassad kompetensutveckling och vid behov utökade möjligheter att effektivt förhindra att oseriösa aktörer hittar nya vägar till felaktiga utbetalningar.

Förslag 10.4.11 Utlämnande av uppgifter från sanktionsavgiftsregistret

Förvaltningen har inga invändningar mot förslaget att på begäran ska uppgifter lämnas ut till de beslutande myndigheterna, kommunerna och arbetslöshetskassorna i den utsträckning de behövs för handläggning av ärenden om administrativa sanktionsavgifter, i fråga om den som ärendet gäller.

Enligt förvaltningen kan uppgifter från sanktionsavgiftsregistret vara av direkt relevans för kommunen som tillsynsmyndighet i en lämplighetsprövning av ägar- och ledningskretsen eller den juridiska personen enligt 2 kap. 5 § skollagen. Eftersom syftet med lämplighetsprövningen är att förhindra att oseriösa aktörer verkar inom välfärdssektorn kan det räcka med att det finns brister i detta hänseende hos en person för att lämplighetskravet inte ska anses uppfyllt. I lämplighetsprövningen ska vägas in om någon ekonomisk misskötsamhet kan läggas personen till last. Enligt förvaltningen kan det ifrågasättas huruvida en person är lämplig att som exempelvis styrelseledamot i en förskola förvalta det bidrag som betalas ut per barn av kommunen i det fall personen har fått flera beslutade sanktionsavgifter. Det finns därför skäl att se över om uppgifter ska lämnas ut till kommunerna på begäran även som underlag vid prövning av den enskildes lämplighet att bedriva förskola eller pedagogisk omsorg enligt skollagen, inom ramen för kommunens tillståndsprövning och tillsyn.

12.2 Ett system med bidragsspärr bör införas

Förvaltningen anser att det behövs en fördjupad utredning av konsekvenserna för barn och möjliga kompensatoriska åtgärder innan det går att ta ställning till förslaget om att införa ett system med bidragsspärr.

Enligt förvaltningen finns skäl att göra en mer omfattande barnkonsekvensanalys än vad som framkommer av punkt 15.8. Kompensatoriska åtgärder och hur det säkerställs att barn, som redan är i en socialt eller ekonomiskt utsatt situation, uppmärksammas innan situationen riskerar att förvärras på grund av att en vårdnadshavare får en bidragsspärr, behöver klargöras och redogöras för.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 november 2023 följande.

Socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på kommunstyrelsens remiss av Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystem (SOU 2023:52).

Särskilt uttalande av Andrea Hedin m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 november 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Slutbetänkandet är huvudsakligen inriktat på hur felaktiga utbetalningar och brott mot välfärdssystemen kan förebyggas och bekämpas. Förvaltningen ser därför positivt på att en utredning av hur det går att stärka arbetet med att bekämpa välfärdsbrott har genomförts.

Ett reglerat brottsförebyggande ansvar för berörda myndigheter samt enkla och robusta regelverk

Utredningen föreslår även att regeringen tillsätter utredningar som på ett samlat sätt ser över befintliga regelverk så att alla beslutande aktörer får likartade förutsättningar och möjligheter att förebygga brott och felaktiga utbetalningar. Regelverken ska ses över utifrån perspektivet att de ska vara enkla, enhetliga och robusta mot välfärdsbrott. Förvaltningen håller med utredningen och anser att kraftfulla åtgärder måste vidtas för att förebygga, upptäcka och beivra brott mot välfärdssystemen.

Sanktionsavgifter

Förvaltningen delar utredningens bild om att införandet av sanktionsavgifter kan åstadkomma snabbare reaktion från samhället vid felaktiga utbetalningar samt resultera till att de felaktiga utbetalningarna på sikt kan minska inom välfärdsområdet som helhet. Sanktionsavgiften föreslås tas ut vid bidragsbrott som understiger ett halvt prisbasbelopp vilket motsvarar 26 250 kronor (28 650 kronor för 2024). Dock ser förvaltningen det föreslagna systemet med sanktionsavgifter inte som helt problematiskt.

Förvaltningen konstaterar att majoriteten av de upptäckta felaktiga utbetalningarna avser belopp som understiger ett halvt prisbasbelopp. Det finns således en risk att de personer som systematiskt begår bidragsbrott mot flera myndigheter inte upptäcks och därför endast drabbas av en sanktionsavgift från respektive myndighet. En lägre beloppsgräns skulle medföra att fler myndigheter har möjlighet att anmäla bidragsbrott. Förvaltningens bedömning är att gränsen på ett halvt prisbasbelopp är för högt och riskerar att inte fånga de systematiska bidragsbrotten. De mest uppsåtliga bidragsbrotten handlar inte alltid om stora belopp utan mer om systematiken i detta.

Utredningen föreslår att man i stort sett ska avkriminalisera en stor del av bidragsbrotten genom att bidragsbrott av normalgraden samt vårdslösa och ringa bidragsbrott inte längre ska anmälas till polisen, såvida brottet inte överstiger ett halvt prisbasbelopp. Om särskilda skäl föreligger, föreslås dock att anmälan även fortsättningsvis ska ske.

När det till exempel gäller löpande utbetalningar av försörjningsstöd räknas varje utbetalning som ett brott. Detta gör att den absoluta merparten av felaktigt utbetalade ekonomiska bistånd enligt socialtjänstlagen hamnar under gränsen för anmälan till brottsutredande myndighet, med följd att kommunerna får överta hela ansvaret för dessa brott.

Förvaltningen förordar att det även fortsättningsvis ska vara de brottsutredande myndigheterna som ska ta hand om bidragsbrotten. Samhällets budskap måste vara

att alla brott mot vår välfärd är just brott som ska leda till påföljd som för all annan brottslighet. Polisen är den myndighet som ska ha specialistkunskap för att utreda brott som anmäls. Att polisen i dagsläget saknar resurser och kompetens och därför inte prioriterar bidragsbrott är inget skäl för att överlåta ansvaret på kommunerna. Förvaltningens uppfattning är i stället att polisen ska tillföras ökade resurser och prioritera bidragsbrotten.

En annan aspekt som inte får förbises är det signalvärde som en påföljd i form av dagsböter, fängelse, villkorlig dom eller skyddstillsyn har. En sanktionsavgift kan inte förväntas ha samma tyngd, särskilt som personer som uppbär ekonomiskt bistånd sannolikt i hög utsträckning kommer att sakna förmåga att betala sanktionsavgiften.

Utvidgad informationsinhämtning

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten föreslås få utvidgade möjligheter att inhämta information från utomstående källor. Det föreligger likartade behov hos kommunerna och de borde ges motsvarande rätt att inhämta information från någon annan än sökanden.

Utredningen lyfter att socialnämnderna ska hämta uppgift om inkomst av tjänst från Skatteverket via kommunernas digitala tjänst SSBTEK (sammansatt bastjänst för ekonomiskt bistånd). Förvaltningen instämmer i förslaget att SSBTEK ska användas som system för att hämta uppgiften. SSBTEK är ett inarbetat system där även övriga uppgifter från Skatteverket hämtas vilket gör det enkelt och smidigt i informationsöverföringen.

Förvaltningen anser att socialnämnderna har likartat behov av att i vissa fall kunna hämta uppgifter om andra än den enskilde, utifrån samma skäl som Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Det kan handla om ärenden som berör personlig assistans enligt LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) eller ekonomiskt bistånd.

Förvaltningen välkomnar förslaget att socialtjänsten ska få tillgång till Skatteverkets beskattningsdatabas och kunna ta del av en individs inkomst av tjänst. På så sätt ökar chanserna att upptäcka en av klienten själv undanhållen inkomst och kanske för socialtjänsten okända bankkonton.

Ekobrottsmyndigheten

Utredningen föreslår att ansvaret för att utreda bidragsbrott ska flyttas till Ekobrottsmyndigheten (EBM). Anmälan om misstänkt bidragsbrott ska göras till åklagare vid EBM som i sin tur beslutar om förundersökning ska inledas. Utredningen föreslår vidare att EBM ska tillföras resurser för att kunna ta sig an uppdraget. Förvaltningen är tveksam till att EBM ska överta ansvaret för de bidragsbrott som anmäls till åklagare. Även om att flytta ansvaret till EBM skulle enligt utredningen ge bättre förutsättningar för en enkel, tydlig, effektiv och ändamålsenlig hantering så anser förvaltningen att bidragsbrotten ska utredas av polisen.

Bidragsspärr

Utredningen föreslår att det bör införas ett system med bidragsspärr på välfärdssystemens område. Detta med anledning av att det varje år sker en stor mängd felaktiga utbetalningar som beror på att den enskilde lämnat oriktiga uppgifter eller inte anmält ändrade förhållanden. Utredningen tar också upp att det finns flera tecken på att organiserad brottslighet lägger beslag på omfattande belopp från välfärdssystemen. Utredningen föreslår därför utifrån ovanstående skäl att en bidragsspärr ska införas för de allvarliga bidragsbrotten, d.v.s. de som inte träffas av administrativa sanktionsavgifter.

En bidragsspärr skulle innebära att den enskilde under en tid på sex månader upp till tre år inte kan få utbetalningar från välfärdssystemet. Genom bidragsspärr tar utredningen upp att det blir en tydlig signal att välfärdssystemet inte ska missbrukas. Bidragsspärren blir en straffrättslig påföljd och förslaget i utredningen är att beslutet fattas av allmän domstol. Systemet med bidragsspärr ska omfatta samma förmåner och stöd som bidragsbrottslagen.

Enligt förslaget ska bidragsspärren inte omfatta ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen och bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Utredningen menar att dessa bistånd ska undantas då det annars skulle kunna innebära att den enskilde står helt utan möjlighet till försörjning. Ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § Socialtjänstlagen och bistånd enligt LMA utgör samhällets yttersta skyddsnet. Utredningen säger däremot att bidragsbrott avseende ekonomiskt bistånd och LMA ska kunna leda till bidragsspärr mot andra förmåner och bidrag enligt bidragsbrottslagen. Det innebär att även om enskilda inte bör kunna spärras från förmåner och stöd som utgör det yttersta skyddsnetet bör alltså bidragsbrott mot det ekonomiska biståndet och LMA kunna leda till en bidragsspärr som hindrar den enskilde från att få andra förmåner och stöd enligt bidragsbrottslagen.

Med den konstruktion som utredningen föreslår vill förvaltningen påtala att det kan komma att ske en kostnadsövervärling på kommunen. Det är viktigt att det beaktas i samband med lagändringen och att kommunen i så fall kompenseras.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på kommunstyrelsens remiss av Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystem (SOU 2023:52).

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2023 följande.

Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Andréa Hedin m.fl. (M) och Claes Nyberg (C), se Reservationer m.m.

Ersättaryttrande av Frida Bondesson (KD), se Reservationer m.m.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 november 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Slutbetänkandet fokuserar huvudsakligen på brottslighet som begås mot de välfärdssystem som omfattas av bidragsbrottslagen. Utbildningsförvaltningen arbetar med att säkerställa elevers rätt till utbildning och betalar ut ersättning (skolpeng) för Stockholms elever som är inskrivna hos andra huvudmän. Skolpengen omfattas inte av bidragsbrottslagen.

Utbildningsförvaltningen kan inte se att något av förslagen i utredningen kommer ha någon direkt påverkan på förvaltningens verksamhet. Förvaltningen vill dock passa på och lyfta ett antal andra aspekter av arbetet mot välfärdsfusk, som har kopplingar till fusk inom bidragsområdet.

Kommunala uppdraget att motverka välfärdsfusk

Kommunerna har en skyldighet att arbeta brottsförebyggande. I slutbetänkandet framgår att bland det svåraste för de utbetalande myndigheterna att upptäcka är när en person som får en förmån eller ett bidrag har lämnat landet. Utbildningsförvaltningen har genom skolpliktsbevakningsuppdraget goda möjligheter att upptäcka när elever och deras familjen flyttar utomlands.

Utbildningsförvaltningen arbetar för att motverka felaktiga utbetalningar av bidrag, felaktig folkbokföring samt felaktig utbetalning av förskole- och skolpeng främst genom skolpliktsbevakningsuppdraget.

Skolpliktsbevakning

I skolpliktsbevakningen utreds elever som är folkbokförda i Stockholms stad men som saknar en registrerad skolplacering. De flesta eleverna som saknar skolplacering befinner sig utomlands.

I skolpliktsbevakningen påträffar utbildningsförvaltningen placeringar på förskola och skola som förvaltningen misstänker kan vara felaktiga. När misstänkt felaktiga placeringar upptäckts informeras ersättningshandläggare och verksamhetscontroller för vidare utredning.

Om misstanken visar sig vara korrekt vidtas per regel olika åtgärder gentemot huvudmannen såsom återkrav av ersättning, polisanmälan och anmälan till tillsynsmyndighet.

Underrättelseskyldighet

Kommunerna omfattas av underrättelseskyldighet om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ekonomiskt stöd betalats ut felaktigt.

Utbildningsförvaltningen underrättar såväl Försäkringskassan som Skatteverket när det finns uppgifter om eller misstanke att en elev har flyttat utomlands.

Utmaningar kring felaktig folkbokföring

I skolpliktsbevakningsuppdraget har förvaltningen uppmärksammat stora utmaningar med folkbokföringen. Det är alltför enkelt att hålla sig kvarskrivnen i Sverige när man bor utomlands. Förvaltningen har noterat en systematik i att felaktigt folkbokföra sig på annan adress i samband med utlandsvistelse.

Utbildningsförvaltningen har även noterat att en del fall av felaktig folkbokföring kan härledas till en bristande kommunikation mellan myndigheterna Migrationsverket och Skatteverket. Migrationsverket meddelar inte Skatteverket när tidsbegränsade beslut löpt ut. Myndigheten verkar inte heller följa upp om personer med pågående beslut faktiskt vistas i Sverige.

Följden blir att flera personer är fortsatt folkbokförda i Sverige när det upptäckts att de flyttat utomlands. Den felaktiga folkbokföringen har påverkan på välfärdssystemet och bidragsbrottsligheten.

Flytt av ansvaret för utredning av bidragsbrott

I slutbetänkandet uppges att Ekobrottsmyndigheten noterat att företag är ett användbart brottsverktyg för att kunna begå brott i en större omfattning. Polismyndigheten bedömer att det troligen skett en expansion av brottslighet och att den riktas mot kommuner och regioners utbetalningssystem.

Förvaltningen har noterat att det finns tvivelaktiga huvudmän som bedriver flera verksamheter. Det kan finnas en förskola, en skola samt andra bolag inom välfärdssektorn som är kopplade till samma personer. Ersättningen till företagen från välfärden utgår från olika delar av den kommunala förvaltningen och ibland från myndigheter.

Brottslighet som upptäcks av utbildningsförvaltningen anmäls som bedrägeri enligt brottsbalken. Utredningen av anmälningarna kommer därmed fortsätta att utredas av Polismyndigheten.

Slutbetänkandet argumenterar för att om ansvaret för att utreda bidragsbrott flyttas till Ekobrottsmyndigheten, kommer myndigheten ha den främsta kunskapen om bidragsbrottens orsaker och upplägg. Förvaltningen bedömer att i förslaget som ges kommer ingen av de brottsbekämpande myndigheterna att ha den kompletta bilden gällande brottslighet som begås mot välfärden.

Komplexitet som finns kopplad till att personer är involverade i flera olika företag som verkar inom välfärdssektorn talar för att Ekobrottsmyndigheten borde få det övergripande ansvaret för att utreda alla typer av brottslighet mot välfärden. Ekobrottsmyndigheten skulle få en samlad bild av brottslighet som begås av olika individer som verkar inom skilda delar av välfärdssektorn.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 november 2023 följande.

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av betänkandet ”Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52)” och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande av Nike Örbrink (KD), Hugo Laigar och Anette Hellström (M) och Margita Jacobsson (L), se Reservationer m.m.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 5 oktober 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Betänkandet ”Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52)” har fokuserat på att stärka arbetet med att bekämpa bidragsbrott mot ett antal statliga myndigheter. Äldreförvaltningens synpunkter är därför avgränsade till att endast kommentera de delar i utredningen som berör äldreförvaltningens uppdrag. Dessa är kopplade till upphandling och avtalsförvaltning av privata utförare.

Äldreförvaltningen tycker att utredningens förslag generellt är bra och ett steg i arbetet att bekämpa välfärdsbrottslighet. Gemensamt har vi ett ansvar att förvalta medborgarnas skattepengar på ett sätt som gör att allmänheten känner förtroende för välfärdssystemet. Det är viktigt för tryggheten hos de äldre i Stockholms stad att kunskap och verktyg för att förhindra oseriösa aktörer stärks.

Utredningens förslag om att beslutande aktörer får utökade möjligheter att inhämta uppgifter ses som positivt liksom att ett gemensamt register över beslutade sanktionsavgifter uppförs. Förvaltningen håller med i bedömningen att behovet att behandla personuppgiftsuppgifter i sanktionssystemet står i proportion till det ingrepp i den personliga integriteten som behandlingen kan innebära för den enskilde. Det är en nödvändighet för kommunerna att kunna inhämta uppgifter från andra beslutande aktörer för att exempelvis förhindra att lön betalas ut till svart arbetskraft samt för att säkerställa att arbetsgivaravgifter betalas ut korrekt.

Vidare så är äldreförvaltningen positiv till att Brottsförebyggande rådet (Brå) föreslå ge stöd till de beslutande aktörerna i hur ett brottsförebyggande arbete ska bedrivas samt att Ekobrottsmyndigheten föreslå stödja beslutande myndigheter med kunskap om hur ekonomisk brottslighet kan förebyggas. Äldreförvaltningen ser dock att detta stöd och denna kunskap om brottsförebyggande arbete även bör ges till kommuner som också riskerar att utsättas för ekonomisk brottslighet.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 16 november 2023 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen av betänkandet ”Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52).”

Särskilt uttalande av Olof Peterson m.fl. (M), Rikard Werge (L) och Christer Eriksson (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Leif Söderström (SD), se Reservationer m.m.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 oktober 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig övergripande positiv till förslagen om förstärkningar i arbetet mot välfärdsbrott. Direktivet för utredningen var avgränsad till bidragsbrott mot de statliga utbetalande myndigheterna varför kommunerna inte direkt berörs i alla delar av denna utredning. Samtidigt har det lyfts i både utredningen och Brås senaste rapport om välfärdsbrott att kunskaps- och kompetensnivån hos kommunerna och regionerna är lägre än hos de statliga myndigheterna och att kontrollverksamheten är mindre utvecklad.

Detta innebär att upptäcktsnivån är lägre, och att när saker upptäcks saknas det kunskap om vilka åtgärder som kan vidtas eller att det till exempel kommer fram att kommunen på grund av bristande kunskap kring det förebyggande arbetet har utformat avtalet på ett så dåligt sätt att det inte är möjligt att vidta åtgärder. Som ett resultat är det möjligt att kommunerna utsätts för välfärdsbrott i större utsträckning eftersom de är ett lättare mål. Men det saknas konkret fokus på hur denna kunskaps- och kompetensskillnad kan överbryggas och hur kommunerna kan bli bättre i detta arbete.

Kommentarer gällande specifika avsnitt.

De beslutande aktörerna får ett tydligare ansvar att förebygga välfärdsbrott

Förvaltningen anser att det är positivt om det finns ett tydligare ansvar för att förebygga välfärdsbrott i linje med det ansvar som kommunen redan har.

Det är även positivt att utredningen utgår från det bredare begreppet välfärdsbrottslighet och inte bara bidragsbrott då det inte bara avser att lämna felaktiga uppgifter utan även andra former av brott och påverkansförsök, som till exempel otillåten påverkan och hot.

Förvaltningen uppskattar fokus på bättre samverkan gällande välfärdsbrottslighet. De större statliga myndigheterna har i många fall bättre förutsättningar då de har större nationell överblick och kan samordna arbetet på annat sätt än vad som är möjligt för kommunerna. De statliga myndigheterna kan ha hela avdelningar som kan koordinera och utveckla arbete medan kommunerna behöver agera lite mer ensamt så det är viktigt att kommunerna kan få ta del av den kunskap som finns hos statliga myndigheter.

När regelverken för att skydda välfärdssystemen stärks och ett brottsförebyggande perspektiv ingår är det viktigt från förvaltningens håll då vi har det yttersta ansvaret, att det inte är det enda perspektivet. Det är även viktigt att se över hur till exempel ansökningsförfarandet kan förenklas som en del av den processen. Det ska vara lätt

att göra rätt och svårt att göra fel vilket inte alltid är fallet idag. En utökad möjlighet att inhämta uppgifter kan vara en viktig aspekt i det.

De beslutande aktörerna får utökade möjligheter att inhämta uppgifter

Förvaltningen anser att det här förslaget är väldigt positivt. Som det framgår i utredningen är oredovisade inkomster och förmögenheter en vanlig orsak till felaktiga utbetalningar inom ekonomiskt bistånd. Särskilt gällande oredovisade inkomster av arbete kan det dröja länge innan det upptäcks (vanligtvis först under våren efteråt när deklaration lämnas in eller vid efterkontrollerna som sker ännu senare under året). Det finns risk att relativt stora belopp felaktigt betalas ut innan något upptäcks – möjligheten att kunna ta del av aktuell information från Skatteverket vore ett stort bidrag till att förhindra det, precis som med SSBTEK tidigare.

Det finns fördelar gällande att effektivisera handlägningsprocessen vilket gynnar både klienten och arbetsbelastningen, som kan ha positiv påverkan på att förebygga och upptäcka felaktigheter. Det finns ett behov av utökat informationsutbyte rent generellt och ett behov av att kunna inhämta uppgifter från andra myndigheter.

Det införs ett system med administrativa sanktionsavgifter

Förslaget innebär att misstänkta bidragsbrott som understiger ett halvt prisbasbelopp endast ska polisanmälas om det finns särskilda skäl. Istället ska myndigheterna inkluderande kommunen själva besluta om en administrativ sanktionsavgift. Avgiften uppgår till 25 procent av det felaktigt utbetalda beloppet.

På grund av hur lagstiftningen ser ut räknas varje ansökan som ett enstaka brott när det gäller ersättningar som prövas månadsvis (försörjningsstöd) och varje utbetalning när det gäller löpande förmåner (exempelvis insatser enligt LSS). Det är ytterst sällan att enstaka bidragsbrott mot kommunen överstiger ett halvt prisbasbelopp så merparten av ärendena som nu ska polisanmälas kommer kommunen behöva ansvara för själva istället. Det innebär att de flesta bidragsbrotten mot kommunen i praktiken kommer avkriminaliseras vilket väcker ett antal frågor:

- Vad ger det för signal att det inte är brottsligt att fuska mot kommunerna?
- Vad innebär det för kommunen att ett av de två rättsliga sätten att få tillbaka felaktigt utbetalt bistånd stängs av då kommunen inte längre kommer kunna begära skadestånd? Istället blir det bara via ersättningstalan som förutsätter att personen har betalningsutrymme och att det inte gått längre än tre år.
- Vilka extra kostnader kommer detta innebära för kommunen?

Utredningen menar att det inte ska leda till extra kostnader vilket Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, ifrågasatt. Det kommer innebära att varje kommun/stadsdelsnämnd måste utveckla kompetens kring att utreda brott. Kommunen kommer även behöva hantera det praktiska arbetet kring att fatta beslut, ta ställning till att efterge, driva eventuella överklagningar i förvaltningsdomstolarna, skicka över uppgifter till Utbetalningsmyndigheten vilket tar resurser i anspråk,

särskilt om man också ska trappa upp arbetet mot välfärdsbrottslighet. I dagsläget görs en polisanmälan varefter polisen/åklagaren tar över hela processen. Avgiften ska dessutom tillfalla staten och inte kommunen.

Hur ofta kommer det vara möjligt att få in avgiften? Många av de som eventuellt kan få en sanktionsavgift från kommunen saknar betalningsförmåga.

Ansvaret för att utreda bidragsbrott flyttas över till Ekobrottsmyndigheten (EBM)

EBM har den kompetens som behövs för att utreda komplexa ärenden och de kommer nog att spela en större roll i framtiden då även brottsligheten blir mer komplex men många av de ärenden som förvaltningen polisanmäler är inte komplexa och skulle lätt kunna utredas av polisen.

Huvudproblemet är bristande resurser och prioritering. Kommunens anmälningar uppgår sällan till stora summor och erfarenheten inom staden är att anmälningar inte prioriteras av polisen. Det finns ingen anledning att tro att det skulle ändras om anmälningarna flyttas över till EBM om inte det tillsätts tillräckliga resurser.

Det införs ett system med bidragsspärr

Utredningen föreslår att det ska vara möjligt att stänga av personer som begår bidragsbrott från att få ut förmåner och stöd från välfärdssystemen under en viss period. Spärren är tänkt att riktas mot de som begår mer allvarliga bidragsbrott och inte de som hanteras inom det administrativa sanktionsavgiftssystemet. Men som ovan kan en person begå ganska allvarliga bidragsbrott mot kommunen men som ändå bara kan hanteras av sanktionssystem på grund av att det är flera enstaka brott snarare än ett stort brott med ett högt belopp. Det finns utrymme att ändå polisanmäla om det finns särskilda skäl men det är oklart hur det kommer att fungera.

Förslaget är att ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen ska undantas från spärren, det vill säga att den som har en bidragsspärr ska ändå kunna ansöka om ekonomiskt bistånd utifrån yttersta skydds nätet. Utredningen menar att den som har en bidragsspärr ska ha rätt till fullt bistånd förutsatt att hen kvalificerar sig i övrigt. Det innebär att kommunen får ta över kostnader som annars hade legat på en annan myndighet.

Andra stöd som kommunen beslutar om, som insats enligt LSS och bostadsanpassning, kommer inte automatiskt undantas trots att det kan finnas ett stort behov trots spärren. Den enskilde kommer ha möjlighet att ansöka om att en viss ersättning undantas från bidragsspärren om det finns särskilda skäl. Ansökan ska göras till den myndighet som hanterar ersättningen. Det kan innebära att kommunen behöver utreda inte bara behovet av stöd utan även om det finns skäl till att göra ett undantag. Det framgår inte att staten ska ersätta dessa extra kostnader. I detta är det viktigt att beakta barnperspektivet.

Utredningen menar att endast ett fåtal bidragsspärrar kommer att beslutas om varje år (cirka 200-250). Siffrorna bygger på antal personer som lagförts under tidigare år men ett stort problem är att polisen inte har resurser att utreda och lagföra alla som är anmälda samt att ett krafttag i välfärdsbrottslighet kommer att generera fler ärenden. Så det är oklart om siffrorna om 200-250 kommer stämma.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 30 november 2023 följande.

1. Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Nämnden anför därutöver.

Vi saknar en fördjupad utredning av konsekvenserna för barn och möjliga kompensatoriska åtgärder innan det går att ta ställning till förslaget om att införa ett system med bidragsspärr. Införandet av en bidragsspärr får inte riskera att drabba barns rätt till trygghet och utveckling genom t.ex. ökad risk för vräkningar av barnfamiljer.

Vi förordar att det även fortsättningsvis ska vara de brottsutredande myndigheterna som ska ta hand om bidragsbrotten. Samhällets budskap måste vara att alla brott mot vår välfärd är just brott som ska leda till påföljd som för all annan brottslighet. Polisen är den myndighet som ska ha specialistkunskap för att utreda brott som anmäls. Att polisen i dagsläget saknar resurser och kompetens och därför inte prioriterar bidragsbrott är inget skäl för att överlåta ansvaret på kommunerna. Vår uppfattning är istället att polisen ska tillföras ökade resurser och prioritera bidragsbrotten.

En annan aspekt som inte får förbises är det signalvärde som en påföljd i form av dagsböter, fängelse, villkorlig dom eller skyddstillsyn har. En sanktionsavgift kan inte förväntas ha samma tyngd, särskilt som personer som uppbär ekonomiskt bistånd sannolikt i hög utsträckning kommer att sakna förmåga att betala sanktionsavgiften.

Reservation av Johan Nilsson m.fl. (M), Inger Swahn (L), Henrik Falk (C) och Runar Finnman (SD), se Reservationer m.m.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetet mot välfärdsbrott är en viktig och prioriterad fråga för förvaltningen. Förvaltningen utvecklar och stärker arbetssätten för att upptäcka väldfärdsbrott, bland annat genom arbetet med handläggning av felaktiga utbetalningar (FUT) och genom

uppföljning av externt upphandlade avtal inom LSS, beroendevård och familjevård. Slutbetänkandet lyfter flertalet viktiga förslag för att minska risken för att brott begås mot vårt välfärdssystem. Nedan följer förvaltningens synpunkter på de förslag som slutbetänkandet presenterat med relevans för förvaltningens ansvarsområde.

Beslutande aktörer får tydligare ansvar att förebygga välfärdsbrott

Förvaltningen ser förslaget om att berörda myndigheter får ett ansvar att förebygga brott mot välfärdssystemen som positivt utifrån att kännedomen om den egna verksamhetens utmaningar kopplat till bidragsbrott ökar möjligheten att skapa verk samma åtgärder.

Förvaltningen ser det också som positivt att Brottsförebyggande rådet (Brå) och Ekobrottsmyndigheten föreslås få i uppdrag att stötta myndigheterna i detta arbete då deras kompetens ökar möjligheten att analyser och åtgärder blir av god kvalitet.

Förvaltningen ställer sig dock frågande till att Skatteverket inte ingår bland de myndigheter som fått uppdraget, då exempelvis folkbokföring är direkt kopplat till möjligheten att ansöka om olika bidrag och ersättningar, och folkbokföringsbrott därmed kan kopplas till välfärdsbrottslighet.

Ökade möjligheter att inhämta uppgifter

Förvaltningen instämmer i utredarens ställningstagande att det allmänna intresset att rätt ersättning går till rätt person och företag bör väga tyngre än den eventuella ökade risken för att den enskildes integritet kränks, exempelvis när personuppgifter inhämtas gällande personer som inte själva ansökt om förmån. I synnerhet då personuppgiftsbehandlingen kommer att omfattas av skyddsåtgärder. Förvaltningen ser positivt på den utökade möjligheten för kommuner att begära in uppgift om arbetsgivardeklarationer från Skatteverket då det ökar möjligheten att göra korrekta behovsbedömningar av rätten till exempelvis ekonomiskt bistånd.

Ett gemensamt register över beslutade sanktionsavgifter införs

Förvaltningen instämmer i utredarens förslag om vikten av att ett gemensamt register över beslutade sanktionsavgifter införs, samt att tillsynen av handläggningen utövas av IVO. Förvaltningen ser det som problematiskt att insynen i exempelvis assistansärenden är begränsad i nuläget, och ser det därför som positivt att kommunernas möjlighet att granska beviljade medel och insatser ökar med utredarens förslag.

Ett system med bidragsspärr införs

Förvaltningen ser positivt på att en bidragsspärr införs på välfärdssystemens område när en enskild gjort sig skyldig till bidragsbrott, samt att spärren ej föreslås omfatta rätten att erhålla ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen då det är en del av samhällets yttersta ekonomiska skyddsnät och försäkrar den enskildes möjlighet att upprätthålla en skälig levnadsnivå. Förvaltningen vill dock understryka att den vanligaste orsaken till felaktiga utbetalningar inom förvaltningen beror på svårigheter

att förstå, eller ha kapacitet att korrekt genomföra ansökningsförfarandet. Detta kan i sin tur bero på att den sökande tillhör en sårbar/utsatt grupp eller att den sökande har bristande kunskaper i det svenska språket. Förvaltningen ser därför en risk att redan sårbara grupper får svårare att komma in i välfärdssystemen. Förvaltningen ser också en risk med att systemet med bidragsspärr medför att fler kommer att vara beroende av ekonomiskt bistånd för sin försörjning vilket i sin tur kan medföra kännbart ökade kostnader för kommunerna, i synnerhet med spärrtider på upp till tre år vilket medför en längre utbetalningstid av ekonomiskt bistånd.

Södernalms stadsdelsnämnd

Södernalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 november 2023 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Södernalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 november 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till utredningens förslag och vill framhålla vikten av att kommunerna inkluderas i arbetet. Det är angeläget att berörda aktörer samarbetar för att skapa en helhetsbild över utvecklingen, identifierar systemövergripande risker, vidtar gemensamma åtgärder och ges möjlighet att utbyta erfarenheter och kunskap. Det är också positivt att utredningens ansats är preventiv och förebyggande, att den betonar vikten av att åtgärder ska vara kunskapsbaserade och utgå från framtagna lägesbilder. Vidare anser förvaltningen att förslaget om att utöka kommuners möjligheter att inhämta uppgifter inför bedömning och beslut är angeläget. Förvaltningen instämmer i att det kan finnas risk att den personliga integriteten försvagas samtidigt som detta ska vägas mot ett viktigt allmänt intresse, att rätt ersättning ska ges till rätt person, förening och företag.

I betänkandet anges ingen tydlig koppling mellan välfärdsbrott och olika former av ekonomiska bidrag till exempelvis föreningar. Eftersom det konstaterats att det finns en risk att såväl den organiserade brottsligheten som den våldsbejakande extremismen utnyttjar svaga kontrollpunkter i välfärdssystemet bör detta integreras i de åtgärdsplaner som upprättas.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservationer m.m.

Förskolenämnden

Särskilt uttalande av Sophia Granswed Baat m.fl.(M)

Vi välkomnar att utredningen lämnar konkreta förslag för att adressera det omfattande välfärdsfusk som finns idag. Det uppskattas att det årligen betalas ut 15-20 miljarder felaktigt ur välfärdssystemen, vilket i slutändan riskerar att skada tilliten och förtroendet för vår gemensamma välfärd. Det är därför av största vikt att kommunerna erhåller ett tydligt och operativt stöd vid utvidgad informationsinhämtning när förändringarna träder i kraft. Detta för att upptäcka felaktiga utbetalningar från nationella myndigheter.

Utredningen föreslår att det i första hand kommer att vara sådana överträdelser som bedöms som grova bidragsbrott eller som överstiger ett halvt prisbasbelopp, som anmäls till brottsutredande myndighet. Detta innebär att en stor del av bidragsbrotten avkriminaliseras. Det vore mycket olyckligt om det i förväg byggs in kryphål i lagstiftningen - Vi anser därför att detta bör omprövas inför att de föreslagna lagändringarna träder i kraft.

Socialnämnden

Särskilt uttalande av Andrea Hedin m.fl. (M)

Vi välkomnar att utredningen lämnar konkreta förslag för att adressera det omfattande välfärdsfusk som finns idag. Det uppskattas att det årligen betalas ut 15-20 miljarder felaktigt ur välfärdssystemen vilket i slutändan riskerar att skada tilliten och förtroendet för vår gemensamma välfärd. Det är angeläget att när förändringarna träder i kraft och att ytterligare utredningar tillsätts att kommunerna erhåller ett tydligt och operativt stöd i att upptäcka felaktiga utbetalningar från nationella myndigheter. Ett exempel på stöd som kan behövas är vid utvidgad informationsinhämtning då även kommuner har ett behov av information från andra myndigheter som Försäkringskassan.

Utredningens förslag om att det i första hand kommer vara sådana överträdelser som bedöms som grova bidragsbrott eller som överstiger ett halvt prisbasbelopp som ska anmälas innebär att en stor del av bidragsbrotten avkriminaliseras. Det vore olyckligt om det i förväg byggs in kryphål i lagstiftningen och vi anser att detta bör omprövas inför att föreslagna ändringar träder i kraft. Vi vill också framhålla risken med att en föreslagen bidragsspärr kan innebära ett större tryck på kommunerna och deras transfereringssystem. Det är därför angeläget att man följer effekten av ett nytt lagförslag på området noga och justerar så att utfallet blir rimligt för även kommunens del och inte innebär en kostnadsövertäring.

Utbildningsnämnden

Särskilt uttalande av Andréa Hedin m.fl. (M) och Claes Nyberg (C)

Se särskilt uttalande under socialnämnden.

Ersättareyttrande av Frida Bondesson (KD)

Se särskilt uttalande under socialnämnden.

Äldrenämnden

Särskilt uttalande av Nike Örbrink (KD), Hugo Laigar och Anette Hellström (M) och Margita Jacobsson (L)

En stark välfärd kräver en hög tilltro och legitimitet för välfärdssystemet. Systematiska välfärdsbrott genom felaktiga utbetalningar underminerar denna tilltro och skadar systemets legitimitet. Våra partier välkomnar därför denna utredning om hur man kan stävja välfärdsbrottsligheten och ställer oss positiva till dess förslag. Nolltolerans och nollvision mot välfärdsbrottslighet måste råda.

I ljuset av välfärdsbrottslighetens förändrade art och omfattning finner vi det därför beklagligt att styret inte väljer att satsa på FUT-handläggare i sin budget. Särskilt efter att majoriteten drog ner på FUT-verksamheten med över 10 miljoner kronor i 2023 års budget. Retorik måste följas av handling och Stockholms stad måste intensifiera arbetet mot bidragsfusk.

Farsta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande av Olof Peterson m fl (M), Rikard Werge (L) och Christer Eriksson (C)

Bidragsbrott kostar vår välfärd miljarder och underminerar tilliten till våra sociala skyddsnet. Denna utredning gör en omtagning för hur det allmänna ska motverka denna typ av brottslighet med ansvarsförtydliganden samt nya sanktions- och processmöjligheter. Förvaltningen identifierar mycket riktigt vissa frågetecken kring att många kommunala bidragsutbetalningar ligger under ett halvt prisbasbelopp och därmed inte skulle vara kriminaliserade enligt det nya systemet. Införandet av ett administrativt sanktionsförfarande hade dock gjort det möjligt att lättare motverka situationer med felaktiga utbetalningar.

Särskilt uttalande av Leif Söderström (SD)

Bedrägerier mot samhällets välfärdssystem kostar skattebetalarna hundratals miljarder per år. Det är därför mycket välkommet att regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna nu driver på för att stärka upp kontroller och den redovisning som hör till välfärdssystemens verksamheter.

Farsta stadsdelsförvaltning skulle, i likhet med andra stadsdelsförvaltningar, gynnas av en tydligare struktur med kommunövergripande riktlinjer, för att effektivare kunna identifiera och agera mot välfärdsbrottslighet.

I Stockholms stad driver Sverigedemokraterna seriösa förslag på att granskningen av förenings- och kulturlivets ekonomiska redovisning ska skärpas genom att auktoriserade revisorer engageras. Bedrägerier avslöjas tyvärr allt oftare, i allt från läsläsningshjälp till verksamhetsbidrag för ideella föreningar.

Stockholms vänstermajoritet är mycket upprörda över dessa initiativ från Sverigedemokraterna, och bedyrar att de befintliga kontrollerna är fullt tillräckliga samt synnerligen rigorösa. Man menar att en kravställan på att auktoriserade revisorer ska engageras är det samma som att misstänkliggöra hela Stockholms kultur- och föreningsliv.

Vänstermajoritetens uppenbara ointresse för att säkra upp att skattebetalarnas pengar används som avsett, möjliggör för fortsatta bedrägerier, och bidrar till den skattehöjning som nu kommer läggas på de redan av inflation och räntehöjningar hårt ansatta och kämpande stockholmarna.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation av Johan Nilsson m.fl. (M), Inger Swahn (L), Henrik Falk (C) och Runar Finnman (SD)

Att Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.